

דג הזָהָב / לָאָה גולדפֿרַג

על גבול השמים בקצה מערב
שוקעת השמש כדג של זהב,
טובלת ספינה בגלים ירקים,
ספינה מפליגה אל סופי מרחקים.

יצא הדיג הצעיר בספינה,
לכן מפרשו, ורשתו לבנה.
יצא הדיג הצעיר למרחב
לדוג את השמש, את דג הזהב.

מפליג ונוסע בים הירוק,
והים צמק והאפק רחוק,
הרשת יורדת, הרשת עולה,
שוקעת השמש צמק במצולה.

נוסע דיג ודרכו ארפה,
מוציא הדיג את רשתו הריקה
ורבים הימים ורבים הלילות,
חשכו עיני הדיג הכחלות.

יושבת בבית האם הזקנה,
יושבת האם וחולמת על בנה:
הפליגו לים עיניו הכחלות -
כמה ימים, כמה לילות!

והשחרף בא אל האם הזקנה,
דופק על חלון בכנף לבנה:
"אויזה לבנה שיצא למרחב,
לבנה, לא מצא את דג הזהב!"

יושבת האם לבדה, לבדה.
בחוט ובכד לא תגע עוד ידה,
לא תבשל עוד ולא עוד תתפר:
"בני, גם בלי שמש היזה לנו אור!"

עוברים ימים וחולפים לילות,
עיני האם עצובות וגדולות.
יצא הבן למרחב ולא שב,
והשמש שוקעת כדג של זהב.

מתוך מה עושות האילות

מאת לאה גולדברג

ציורים מאת אריה נבון

ספרית פועלים 1949

אָרץ רחוקה / דְלִיָּה רביקוביץ

הלילה חזרתי בסירת מפרשים
מאיי השמש ושיחי האלמגים.
נצרות עונדות מסרקות של זהב
נשארו על החוף באיי השמש.

ארבע שנים של דבש וחרב
טילתי על החוף באיי השמש.
דוכני הפרות היו צמוסים
והדבדבנים הכהיקו בשמש.

ספנים וחוכלים משבעים ארצות
היו מפליגים אל איי השמש.
ארבע שנים באור הקורן
הייתי סופרת ספינות של זהב.

ארבע שנים עגלות כתפוח,
הייתי קושרת טורי אלמגים.
סוחרים ורוכלים באיי השמש
פרשו יריעות של משי אדם.

והים היזה צמק לפנים מעמק
בעת שחזרתי מאיי השמש.
טפות השמש הכבדות כדבש
נטפו על האי לפני השקיעה.

מתוך חגיגה שנייה של שירים

עורך מנחם רגב,

עם עובד 1998

הופיע בראשונה בספר **חורף קשה**

מאת דליה רביקוביץ

דביר תשכ"ד

ספינה על הים / רנה ליטוין

עוד לא ראיתי דבר פה מתגעגע
כמו ספינה קטנה על הים,
כפרפר נוגע-לא-נוגע,
כפרפר עריר ומיתם.

ויראה היא אפלו לפצח
את פיה בלחש תפלה,
ורק ממלמלת בלי נוע,
ורק בוכיה אין-מלה.

אינני יודע מדוע
רציתי פתאם לחבקה -
ורק לא יכלתי לזוע
והיא רחוקה-רחוקה...

מתוך כאשר הפילים הגדולים

ישנים

מאת רינה ליטוין

צייר שמואל כץ

מסדה 1969

ספינות של זָהב

שלושת השירים, שכל אחד מהם שולח מבט עורג אל הים כמטפורה ואל מה שמעבר לו, הופיעו בספרי שירה שנועדו לילדים - "מה עושות האילות" מאת לאה גולדברג, "חגיגה שנייה של שירים" בעריכת מנחם רגב ו"כאשר הפילים הגדולים ישנים" מאת רינה ליטוין; עם זאת, המרחק בין השירים לבין גבולות חדר הילדים - במונחים של מורכבות תוכנית, רגשית ולשונית - גדול עד מאוד, וספק אם אותה "ספינה קטנה על הים" שבכל אחד מהשירים תצליח להוביל את הקוראים הצעירים אל משמעותם של "סופי מרחקים" ושל "איי השמש".

לאה גולדברג (1911–1970) מעמידה במרכז השיר את כאב געגועיה של אם לבנה שיצא לחפש את העושר. ארבעת הבתים הראשונים מתארים את להיטותו של הבן ל"דג הזהב". המילים "סופי מרחקים", "והים עמק והאפק רחוק", "עמק במצולה", "רשתו הריקה" ו"חשכו עיני הדיג הפחלות" רומזות על כישלון המסע, ולובן התכריכים הנרמז בשורה "לכן מפרשו, ורשתו לבנה" ובשורות "והשחף בא אל האם הזקנה / דופק על חלון בכנה לבנה" צופה את מות הבן. השורה המטפורית "הפליגו לים עיני הפחלות" מבליטה את בדידותה של האם, שבנה אינו רואה את מצוקתה; שורה אחת, איומה ובלתי נשכחת של האם, מבטאת כאב ההחמצה: "בני, גם בלי שמש היה לנו אור!"

בשירה של **דליה רביקוביץ (1936–2005)** חוזר חוזר הצירוף "איי השמש" שש פעמים; מחוזות מפלט אלה של הדוברת, הנמצאים מעבר לים, טובלים בלהט חושני הצובע את השיר בצבעי האש: "שיחי האלמגים", "דבש וקלב", "דוכני הפרות [...] והדבדבנים", "עגלות כתפוח", "משי אדם", "טפות השמש", "כבודות כדבש". את הזוהר הדמיוני מוסיפים צירופים שבהם "זהב" ו"אור", ואת המסתורין מוסיפים "נערות עונדות מסרקות של זָהב", "ספנים וחובלים משבעים ארצות" ו"סותרים ורוקלים".

בשירה של **רינה ליטוין (1939–2012)** הספינה הקטנה, הנעה על הגלים בלב הים הגדול, מטפורית לגעגועים. היא ענוגה בחולשתה, היא אפופה עצב והיא מעוררת תשוקה להעתיר עליה חיבה - אולם נשאר רחוקה ובלתי מושגת.

נירה לוין